

Saksbehandler
Tonje E Hansen

Dato: 22. august 2023
Bodø,

Tiltak for å sikre bærekraft – utredningens mål, hovedretninger og utredningskriterier som grunnlag for anbefaling fra arbeidsgruppene

Utredningen av endringer i funksjons- og oppgavedeling i Helse Nord tar utgangspunkt i situasjonsbeskrivelsen og analyser fra Regional utviklingsplan 2023 og styresakstekst og vedtak fra [styresak 11-2023 Tiltak for å sikre bærekraft i Helse Nord](#), [styresak 29-2023 Tiltak for å sikre bærekraft – framdrifts- og kommunikasjonsplan, inkludert områder for utredning](#) og [styresak 57-2023 Tiltak for å sikre bærekraft – mandat, involvering og områder for utredning](#).

Overordnede føringer fra Helse- og omsorgsdepartementet

Regjeringens hovedmål er å videreutvikle og styrke vår felles helsetjeneste og motvirke sosiale og økonomiske helseforskjeller. Regjeringens overordnede mål er:

- God helse og mestring i befolkningen, uavhengig av sosial bakgrunn
- Gode pasientforløp og rask tilgang til tjenester i hele landet
- Helse- og omsorgstjenesten er et attraktivt arbeidssted i et livslangt karriereløp
- Bærekraftig og rettferdig ressursbruk
- Helse- og omsorgssektoren er forberedt i møte med kriser og katastrofer

Helse Nord RHF har ansvar for at befolkningen i regionen får tilgang til spesialisthelsetjenester slik dette er fastsatt i lover og forskrifter (se neste avsnitt). Helse Nord RHF skal innrette sin virksomhet med sikte på å nå følgende hovedmål:

1. Styrke psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling
2. Styrke forskning, innovasjon og kompetanse og forbedre kvalitet og pasientsikkerhet
3. Rask tilgang til helsetjenester og sammenhengende pasientforløp

Helse Nord RHF's ansvar for spesialisthelsetjenester

Lov om spesialisthelsetjenester beskriver hvilket ansvar de regionale helseforetakene har for spesialisthelsetjenester. § 2-1a stadfester:

Det regionale helseforetaket skal sørge for at personer med fast bopel eller oppholdssted innen helseregionen tilbys spesialisthelsetjeneste i og utenfor institusjon, herunder

1. sykehustjenester,
2. medisinske laboratorietjenester og radiologiske tjenester,
3. akuttmedisinsk beredskap,
4. medisinsk nødmeldetjeneste, luftambulansetjeneste og ambulansetjeneste med bil og eventuelt med båt,
5. tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet, herunder institusjonsplasser som kan ta imot rusmiddelavhengige med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 til 10-4,
6. transport til undersøkelse eller behandling i helse- og omsorgstjenesten og

7. transport av behandlingspersonell.

Det regionale helseforetaket skal innrette sitt tjenestetilbud i tråd med følgende prioriteringskriterier:

- a. nytten av tiltak i pasientbehandling,
- b. ressursbruk som tiltak legger beslag på og
- c. alvorlighetsgraden av de tilstander som skal behandles.

De regionale helseforetakenes ansvar etter første ledd innebærer en plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift.

Forslag til anbefalinger av ny organisering av funksjoner og oppgaver i Helse Nord må derfor både dekke ansvaret Helse Nord har for spesialisthelsetjenester og være i tråd med prioriteringskriteriene

Mål, hovedretninger og forutsetninger

Styret i Helse Nord RHF har vedtatt følgende mål for arbeidet med endringer i funksjons- og oppgavedeling:

1. Etablere ny funksjons- og oppgavedeling i Helse Nord basert på en struktur som lar seg bemanne, og som gir bærekraftig økonomi. Strukturen må være avstemt mot framskrivninger av befolkningens behov for spesialisthelsetjenester, den demografiske utviklingen, tilgangen på helsepersonell og foretaksgruppens inntekter.
2. Følge opp de medisinske utviklingstrekkene, inkludert økende spesialisering, nye behov innen medisinsk teknologi, digitalisering og persontilpasset medisin.
3. Tilpasse tjenestene og samarbeidet med kommunene til den økende andelen eldre pasienter.

Måloppnåelse i utredningsarbeidet skal sikres gjennom å følge de vedtatte hovedretningene for arbeidet:

- a. Overgang fra sårbare til mer robuste og fleksible enheter og fagmiljøer i alle deler av virksomheten.
- b. Arbeidsdeling mellom små og store enheter i regionen.
- c. Omprioritering av ressurser fra døgnkontinuerlige tilbud med lav aktivitet til vaktordninger med høy aktivitet samt til planlagt pasientbehandling.
- d. Måltrettet oppbygging av egen kapasitet og faglig kvalitet for å redusere kjøp av helsetjenester fra private (inklusive Helfo-leverandører) samt pasientstrømmer ut av regionen.
- e. Redusere uønsket variasjon i tjenestene ved å utvikle diagnostikk, behandling og oppfølging uten tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.
- f. Gjennomføre tiltak for å følge faglig normerende retningslinjer for pasientgrunnlag og dimensjonering av tjenester.
- g. Vurdere forsøk med organisatorisk sammenslåing av primær- og spesialisthelsetjenesten i ett eller flere helseforetak i samhandling med kommunene og etter avklaring med nasjonale myndigheter.

Utredningsarbeidet som skal resultere i forslag til anbefalinger for ny organisering for funksjoner og oppgaver har derfor uttalte mål og en klar retning. Det er flere

forutsetninger for utredningen, som arbeidet må ta hensyn til og inkludere i sine vurderinger:

- En utvikling av helsetjenesten som sikrer befolkningen likeverdige, gode helsetjenester, inkludert forsvarlig akuttberedskap.
- Endringer i funksjons- og oppgavedelingen vil kunne påvirke behovet for prehospitaltjenester og pasienttransport. Organiseringen av prehospitaltjenester og pasientreiser må derfor ses i sammenheng med og tilpasses endringene som foreslås
- Endringer i funksjoner, oppgaver og struktur vil påvirke oppbygging og struktur både i IKT-systemer og teknologi. Det vil derfor være behov for en fortløpende vurdering av gjensidige avhengigheter gjennom utredningen
- Nasjonale helsemyndigheter er gjennom internasjonale konvensjoner og nasjonalt lovverk forpliktet til å tilby likeverdige helsetjenester til den samiske befolkningen. Helse Nord har et særskilt ansvar for å ivareta utviklingen av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen, og dette må tas hensyn til i arbeidet.

Områder som skal utredes

Basert på hovedutfordringen med å rekruttere og beholde tilstrekkelig og nødvendig personell og kompetanse i regionen, har styret i Helse Nord sett det som nødvendig å utrede funksjon- og oppgavedeling innenfor:

1. Akutfunksjoner
2. Kapasitet og drift av elektive funksjoner
3. Diagnostiske funksjoner
4. Samordning av primær- og spesialisthelsetjenesten

Disse områdene er fordelt mellom de fem etablerte arbeidsgruppene, på følgende vis:

- **Arbeidsgruppe 1: Akutte og elektive funksjoner**
  - Akutfunksjoner på sykehus*
    - Utrede organiseringen av akutfunksjoner
  - Fødeenheter*
    - Utrede organiseringen av fødselsomsorgen
  - Planlagt kirurgi*
    - Utrede etableringen av elektive enheter eller sykehus
    - Utrede ytterligere deling av elektive funksjoner
- **Arbeidsgruppe 2: Psykisk helsevern**
  - Akutfunksjoner på sykehus*
    - Utrede behovet for styrkning av sykehusfunksjoner i psykisk helsevern
  - Kapasitet og drift av elektive funksjoner*
    - Utrede organiseringen av distriktpsikiatriske senter (DPS)
    - Utrede funksjoner og tjenestetilbud i DPS
    - Utrede styrkning av polikliniske tjenestetilbud
- **Arbeidsgruppe 3: Rehabilitering og private tjenester**
  - Rehabilitering- og habiliteringstjenester*
    - Utrede endring av tjenestetilbud til egne sykehus med mer spesialisert rehabilitering
  - Private tjenester og avtalespesialister*
    - Utrede oppbygging av egen kapasitet for å kunne redusere kjøp av helsetjenester fra private
- **Arbeidsgruppe 4: Diagnostiske funksjoner**

Radiologi

- Utrede ytterligere vaksamarbeid i radiologi
- Utrede samorganisering av bildediagnostiske tjenestetilbud
- Utrede standardisering av medisinsk teknisk utstyr og undersøkelsesprotokoller

Laboratoriemedisin

- Utrede vaksamarbeid i laboratoriemedisin
- Utrede standardisering av medisinsk teknisk utstyr
- Utrede økning i egen analysekapasitet i laboratoriemedisin

Arbeidsgruppe 5: **Samordning av primær- og spesialisthelsetjenesten**

Øvrige kriterier for utredningen

Selv om de regionale helseforetakene ikke er omfattet av [utredningsinstruksen](#) for staten forvaltet av Finansdepartementet, er det likevel hensiktsmessig gjennom diskusjonene å ta utgangspunkt i minimumskravene som er satt for statlige utredninger. I følge utredningsinstruksen skal en utredning kunne besvare:

1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?
2. Hvilke tiltak er relevante?
3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?
5. Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?
6. Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Utredningen skal være så omfattende og grundig som nødvendig innenfor tidsrammen satt av styret i Helse Nord. Denne vurderingen baseres på om tiltaket reiser viktige prinsipielle spørsmål, hvor vesentlige tiltakets virkninger forventes å bli og den tiden som står til rådighet. Dersom tiltaket berører prinsipielle spørsmål, skal utredningen drøfte disse på en balansert, systematisk og helhetlig måte.

Helse Nord RHF har utarbeidet en egen veileder for saksbehandling av funksjonsdeling av spesialisthelsetjenester i Helse Nord (RL7587). Denne veilederen beskriver hvilke forhold som skal vurderes ved funksjonsdeling for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag før beslutninger fattes, samt anbefalt saksgang. Veilederen tar utgangspunkt i at prioriteringskriteriene (nytte-, ressurs- og alvorlighetskriteriet) fra §2-1a i Lov om spesialisthelsetjenester skal inngå som grunnlaget for beslutning av funksjonsdeling. I tillegg skal følgende forhold vurderes:

1. Nasjonale normative føringer
2. Nasjonale kvalitetsindikatorer og Helseatlas
3. Pasientgrupper og sykdommens egenart
4. Behandlingstilbudet
5. Utdanning, rekruttering og bemanning
6. Mulighet for teknologiske løsninger
7. Økonomi
8. Klima
9. Bærekraft

Noen av disse forholdene er allerede inkludert i utredningen, noen vil dekkes av utredningsarbeidet, mens andre ikke er naturlig å vektlegge ut fra den overordnede karakteren som utredningen av funksjons- og oppgavedeling har. Det blir opp til

arbeidsgruppene å definere hvilke forhold som er naturlig å inkludere/vurdere i arbeidet.

Leveranser fra arbeidsgruppene

Arbeidsgruppene skal gjennom utredningen utforme en rapport som skal inngå som vedlegg i utkast til helhetlig plan for funksjons og oppgavedeling i Helse Nord.

Rapporten skal beskrive følgende momenter:

- 1) Kort klar-språklig sammendrag av rapporten og dens anbefalinger.
- 2) Innledning
  - a. Bakgrunn (kort)
  - b. Arbeidsprosess og medvirkning
  - c. Fortolkning av mandat
- 3) Utviklingstrekk (framskrivning), de viktigste utfordringene og mulighetene innenfor området og konsekvensene av disse for pasienter og pårørende
- 4) En beskrivelse av dagens situasjon (0-alternativet)
- 5) En beskrivelse av to alternativer (1 og 2) til ny funksjons- og oppgavedeling med utgangspunkt i mål og hovedretninger og øvrige kriterier
- 6) En beskrivelse av konsekvenser for avhengigheter og forutsetninger (pasienttransport, prehospitale tjenester, utdanningstilbud, endringer i pasienttilbudet for kommunehelsetjenesten og samiske spesialisthelsetjenester)
- 7) ROS-analyse på alle tre alternativene (0,1 og 2)
- 8) En konklusjon med en begrunnet anbefaling for valgt alternativ (0, 1 eller 2), samt hvorfor de andre alternativene er valgt bort.

Hvis det ikke er enighet i arbeidsgruppen om valgt alternativ, skal uenigheten(e) beskrives og grunngis.

Rapporten skal også inkludere en fullstendig referanseliste over dokumenter, analyser og data som rapporten baserer seg på og leveres på avtalt mal. Frist for leveranse er 10. november 2023.

Oppsummering

Utredningen av endringer i funksjons- og oppgavedeling i Helse Nord er omfattende og har en stram tidsplan. Det er derfor viktig at utredningen struktureres for at arbeidsgruppene skal kunne ha nødvendig framdrift og levere etter plan. Mål og hovedretninger for utredningen er vedtatt og skal følges. I tillegg skal prioriteringskriteriene vektlegges. Statens utredningsinstruks og Helse Nord's veileder for Funksjonsdeling av spesialisthelsetjenester i Helse Nord innen fagområdene somatikk, psykisk helsevern og TSB skal brukes i diskusjonene og det skal gjøres en vurdering av hvilke forhold som skal vektlegges i utredningen. Utredningen skal resultere i en rapport med en oppbygging som beskrevet, og med konklusjon som anbefaler et alternativ for ny funksjons- og oppgavedeling innenfor området.

Endelig rapport fra arbeidsgruppene skal leveres senest 10. november 2023.